

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کنوانسیون [لاسه] حمایت از کودکان و
همکاری در زمینه فرزند خواندگی بین کشوری
[مصوب ۲۹ می ۱۹۹۳]

CONVENTION ON PROTECTION OF
CHILDREN AND CO-OPERATION IN
RESPECT OF INTERCOUNTRY ADOPTION
(Concluded 29 May 1993)

.....

امیر بارانی بیرانوند

Editing
Amir Barani Beyranvand

انتشارات چتر دانش

عنوان و نام پدیدآور	: کنوانسیون (لاهی) حمایت از کودکان و همکاری در زمینه فرزندخواندگی بین کشوری (مصوب ۲۹ می ۱۹۹۳) = Covention on protection of children and co-operation in respect of intercountry adoption (concluded) may ۲۹ /۱۹۹۳ [ترجمه] امیر بارانی بیرانوند.
مشخصات نشر	: تهران: چتر دانش، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۵۶ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۴۷۴-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: انگلیسی-فارسی.
موضوع	: کنوانسیون حمایت از کودکان و همکاری در زمینه فرزندخواندگی بین کشوری (۱۹۹۳ م.)
موضوع	Convention on Protection of Children and Co-operation: (۱۹۹۳) in Respect of Intercountry Adoption
موضوع	: فرزندخواندگی دولتی
موضوع	Intercountry adoption :
شناسه افزوده	: بارانی بیرانوند، امیر، ۱۳۷۲ - مترجم
رده بندی کنگره	HV۸۷۵
رده بندی دیویی	۳۴۶/۰۱۷۸
شماره کتابشناسی ملی	۷۵۳۶۴۵۱
وضعیت رکورد	: فیبا

نام کتاب	: کنوانسیون (لاهی) حمایت از کودکان و همکاری در زمینه فرزندخواندگی بین کشوری (مصوب ۲۹ می ۱۹۹۳)
ناشر	: چتر دانش
تدوین	: امیر بارانی بیرانوند
نوبت و سال چاپ	: دوم -
شمارگان	: ۱۰۰۰
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۴۷۴-۶
قیمت	: ۶۰۰۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خ منبری جاوید (اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com

کلید حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله‌ی یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه‌ی از کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این‌ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آنها از یک سو و تناسب آنها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتردانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه‌ی خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی، بیش از پیش به منصفه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

فهرست

- مقدمه..... ۸
- فصل اول: دامنه شمول کنوانسیون..... ۱۰
- فصل دوم: شرایط فرزند خواندگی بین کشوری..... ۱۳
- فصل سوم: مراجع مرکزی و دستگاههای (نهادهای) مجاز..... ۱۷
- فصل چهارم: الزامات عملی در کشور فرزندخوانده پذیر..... ۲۴
- فصل پنجم: شناسایی و آثار فرزندخواندگی..... ۳۵
- فصل ششم: مقررات عمومی..... ۴۰
- فصل هفتم: شروط نهایی..... ۴۹

مقدمه مترجم

در دنیای امروز تغییرات بسیار سریع و ناگهانی و همچنین پدیده جهانی شدن موجب شده است تا مرزها بیش از پیش فرو ریزند و دنیای اجتماعی افراد و قلمرو روابط اجتماعی آنها بسیار گسترش پیدا کند. جهانی شدن، ارتباطات بین مناطق و افراد را به شیوه مستقیم و غیرمستقیم تسهیل نموده و مهاجرت و مسافرت را برای انسانها به هر کجا که بخواهند آسان کرده است.

«خانواده» به عنوان یکی از قدیمی‌ترین نهادهای اجتماعی، بدون شک از این تغییر و تحولات مصون نبوده و شاید بتوان گفت مهم‌ترین و بیشترین تأثیر تغییر و تحولات اجتماعی بر «خانواده» در همین دوره موسوم به جهانی شدن بوده است. یکی از این تغییرات در حوزه خانواده، ازدواج اتباع کشورهای مختلف با یکدیگر است. امروزه حضور شمار بسیاری از اتباع کشورها در کشورهای دیگر و به تبع آن ازدواج برخی از آنان با یکدیگر سبب شکل‌گیری شکل جدیدی از خانواده‌ها با تابعیت‌های متفاوت شده است، گذشته از ازدواج اتباع کشورهای مختلف با یکدیگر، مسئله دیگر وجود افراد بی‌سرپرست در قلمرو کشورهاست. علاوه بر این مسئله که همیشه تعدادی از اتباع هر دولتی به هر دلیلی فاقد سرپرست هستند و نیاز به حمایت از آنها چه از جانب افراد و چه از جانب دولت احساس می‌شود، در حال حاضر تعداد زیادی از اتباع سایر کشورها نیز تحت عناوینی چون پناهنده، مهاجر و آواره در کشورها حضور دارند که ممکن است به دلایلی سرپرست خود را از دست بدهند. ضرورت توجه به این مسئله است که اهمیت نهاد سرپرستی یا فرزندخواندگی را برجسته و مشخص می‌کند و موجب شده است تا تمامی نظام‌های حقوقی از کشورهای اسلامی و غیر اسلامی قوانینی در این زمینه وضع کنند. فرزندخواندگی بین‌المللی یا بین‌کشوری پدیده‌ای است که عمری بیشتر از یک قرن ندارد ولی در طی همین یک قرن گذشته، مخصوصاً چند دهه اخیر، به طور قابل توجهی در اروپا رشد یافته است و حتی در آمریکا، مشخصات کودکان به منظور ایجاد رابطه فرزندخواندگی با آنان به صورت برخط در فضای مجازی قرار دارد.

فرزندخواندگی بین‌المللی، تبلور شکلی از فرزندخواندگی است که در آن

طرفین فرزندخوانده اولیاء فرزندخواندگی دارای تابعیت واحد نباشند. به عبارت دیگر، اگر در جریان فرزندخواندگی «عنصر خارجی» متصف به یکی از طرفین باشد، فرزندخواندگی بین‌المللی تحقق می‌یابد. نسبت به تأسیس حقوقی فرزندخواندگی حساسیت‌های بسیاری از طرف مجامع بین‌المللی نشان داده شده است. به عنوان مثال، یونسکو مهم‌ترین دلیل را سوءاستفاده از این نهاد ذکر کرده است. این گونه حساسیت‌ها بیشتر در کشورهای پذیرنده (مقصد) که تقاضای بیشتری برای اینگونه فرزندخواندگی دارند ابراز شده است. البته توجه مطلوب به این وضعیت، مدیون فعالیت‌های بین‌المللی کشورها و سازمان ملل می‌باشد. فرزندخواندگی در چندین کنوانسیون مورد اشاره قرار گرفته است، یکی از مهم‌ترین آنها کنوانسیون حقوق کودک است، کنوانسیون حقوق کودک سازمان ملل با شعار احترام به شرافت لاینفک تمام اعضای خانواده انسانی، و برابری حقوق آنها، دولت‌ها را موظف نموده تا به شرافت و ارزش‌های وجودی انسان، مخصوصاً کودکان احترام بگذارند و با اجرای سیاست‌های افتراقی نسبت به آنها تلاش خود را در این زمینه به اثبات برسانند. مستند به ماده ۲۰ این کنوانسیون، دولت‌ها باید در قانونگذاری‌های خود بر «نفع محض» کودکان تأکید نمایند، در این راستا، ماده ۲۱ کنوانسیون تأکید فراوانی بر پذیرش نهاد فرزندخواندگی داشته و دولت‌ها را موظف نموده تا با ارجحیت نفع کودک را در متن قوانین خود لحاظ نمایند. بندهای ب - ج - د ماده ۲۱ کنوانسیون حقوق کودک، به فرزندخواندگی خارجی اشاره دارد، ضمن آنکه تلویحاً و مصرانه بر حساسیت آن صحنه گذاشته و بر تضمین حقوق این دسته از کودکان تأکید می‌کند: ماده یاد شده مقرر می‌دارد «کودک خارجی قبول شده برای فرزندخواندگی باید از همان شرایط برابر فرزندخواندگی ملی (کشور مقصد) بهره‌مند شود».

در حقوق بین‌الملل، کنوانسیون‌های دیگری چون، کنوانسیون ۱۹۲۴ ژنو در مورد حقوق کودک، بیانیه مجمع عمومی سازمان ملل در ۲۰ نوامبر ۱۹۵۹، در خصوص کودکان فرزندخوانده، ماده ۲۳ و ۲۴ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و ماده ۱۰ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به این مهم اشاره داشته‌اند.

ولی علاوه بر کنوانسیون‌های فوق، مهم‌ترین کنوانسیون در این زمینه که به صورت خاص، این بحث را مطرح نظر قرار داده، کنوانسیون مصوب ۲۹ مه ۱۹۹۳، در مورد «حمایت از کودکان و همکاری در زمینهٔ فرزندخواندگی بین‌المللی» است که در کنفرانس حقوق بین‌الملل خصوصی در لاهه تصویب و در ۵ مه ۱۹۹۵ لازم‌الاجراء شد. این کنوانسیون راهکار بزرگی در مسأله فرزندخواندگی بین‌کشوری محسوب می‌گردد که موانع بسیاری از سوءاستفاده‌ها را در این زمینه از بین برده و تأمین اهداف فرزندخواندگی بین‌المللی را فراهم نموده است. طبق این کنوانسیون دولت‌ها موظفند تا با تعامل تنگاتنگ و جدی، به ویژه با ارتباط تنگاتنگ میان قضات و دستگاه‌های اداری کشورهای مبداء و مقصد به اهداف این کنوانسیون نائل گردند.

با توجه به اینکه این کنوانسیون، قدم مهمی در تضمین حقوق کودکان در عرصه بین‌المللی به ویژه فرزندخواندگی محسوب می‌شود، به همین جهت در این نگاره تلاش نموده‌ایم تا مقررات آن را به زبان فارسی ترجمه نمایم، تا بستری برای آشنایی بیشتر با این کنوانسیون و همچنین بحث فرزندخواندگی بین‌کشوری مهیا شود.

Preamble

مقدمه

The States signatory to the present Convention

کنوانسیون حمایت از کودکان و همکاری در رابطه با فرزند خواندگی
بین کشوری:

Recognising that the child, for the full and harmonious development of his or her personality, should grow up in a family environment, in an atmosphere of happiness, love and understanding,

دولت‌های امضا کننده کنوانسیون حاضر، با آگاهی از این امر که کودک برای رشد (=توسعه) کامل و یکنواخت (=سازگار) و منسجم شخصیتش، باید در محیط خانواده، در یک محیط شاد (=شادمانه)، پر عشق و تفاهم رشد کند.

Recalling that each State should take, as a matter of priority, appropriate measures to enable the child to remain in the care of his or her family of origin,

با یادآوری این نکته که هر دولتی باید به عنوان یک موضوع در اولویت، تدبیر مقتضی (=مناسب) را اتخاذ نماید تا کودک بتواند تحت سرپرستی خانواده اصلی‌اش باقی بماند.

Recognising that intercountry adoption may offer the advantage of a permanent family to a child for whom a suitable family cannot be found in his or her State of origin, Convinced of the necessity to take measures to

ensure that intercountry adoptions are made in the best interests of the child and with respect for his or her fundamental rights, and to prevent the abduction, the sale of, or traffic in children,

با درک این مطلب که فرزند خواندگی بین کشوری می‌تواند امکان یک خانواده دائمی را برای کودکی که در کشور خودش خانواده مناسبی برای او وجود ندارد را فراهم نماید و با اطمینان نسبت به ضرورت اتخاذ تدابیر برای اطمینان از اینکه فرزند خواندگی بین کشوری با لحاظ منافع کودک و با توجه به حقوق بنیادی وی صورت می‌گیرد و مانع از ربایش، فروش یا قاچاق کودک می‌شود.

Desiring to establish common provisions to this effect, taking into account the principles set forth in international instruments, in particular the United Nations Convention on the Rights of the Child, of 20 November 1989, and the United Nations Declaration on Social and Legal Principles relating to the Protection and Welfare of Children, with Special Reference to Foster Placement and Adoption Nationally and Internationally (General Assembly Resolution 41/85, of 3 December 1986),

به منظور ایجاد مقررات مشترک برای حصول این هدف با مد نظر قرار دادن اصول مصرحه در اسناد بین‌المللی به ویژه کنوانسیون سازمان ملل متحد در رابطه با حقوق کودک مورخ ۲۰/نوامبر/۱۹۸۹ و اعلامیه ملل متحد راجع به اصول حقوقی و اجتماعی ناظر بر حمایت و آسایش کودکان با تاکید ویژه بر تقویت مأوا گرفتن و فرزند خواندگی در مقیاس ملی و بین‌المللی (قطعنامه مجمع عمومی ۴۱/۸۵، ۳ دسامبر ۱۹۸۶).

Have agreed upon the following provisions

دولت‌ها نسبت به مقررات (مفاد) زیر توافق نمودند:

CHAPTER I: scope of the convention**فصل اول: دامنه شمول کنوانسیون****Article I**

ماده ۱

The objects of the present Convention are -

a) to establish safeguards to ensure that intercountry adoptions take place in the best interests of the child and with respect for his or her fundamental rights as recognised in international law;

اهداف این کنوانسیون عبارتند از:

الف: ایجاد ضمانت‌هایی برای اینکه فرزند خواندگی بین کشوری با لحاظ منافع کودک و با رعایت حقوق بنیادین وی که در حقوق بین‌الملل شناسایی شده است صورت می‌گیرد.

b) to establish a system of co-operation amongst Contracting States to ensure that those safeguards are respected and thereby prevent the abduction, the sale of, or traffic in children;

ب: ایجاد یک نظام همکاری بین دولت‌های متعاقد به منظور اطمینان از اینکه تضمین‌ها مورد احترام قرار می‌گیرند و بدین وسیله مانع از ربایش، فروش یا قاچاق کودکان می‌شود.